

KØNSKLOG

undervisning

Hensigten med præsentationen er at svare på...

- Hvad er udfordringerne omkring køn og naturfag?
- Hvordan kan det være, at det er sådan?
- Hvad har man gjort ved det?
- Hvem er kønsklog undervisning godt for?

Hvad er udfordringerne omkring køn og naturfag?

”Skønt der over de sidste ti år har været en stigning af kvindelige ansøgere til de traditionelle STEM-fag, er der stadig en overrepræsentation af mandlige studerende på en række STEM-uddannelser [...]

Samtidig viser tal fra Gymnasieskolernes Lærerforening, at piger i gennemsnit opnår mellem 0,5 og 1,3 karakterpoint højere i matematik B målt på tværs af gymnasiale uddannelser, og at 6 procent flere drenge end piger dumper matematik B på STX (Gymnasieskolernes Lærerforening, 2020). [...]

Dette vidner altså om, at skønt de kvindelige gymnasieelever har evnerne, vælger de alligevel ikke uddannelserne. Det er et problem, da uddannelserne har brug for kvalificerede studerende og arbejdsmarkedet har brug for kvalificerede kandidater” (Canger & Kaas, 2023).

Hvordan kan det være, at det er sådan?

”I rapporten Flere piger med science kapital og STEM-interesse (Groes, 2020), peges der på en række narrativer, der står i vejen for, at piger fastholder deres interesse for naturfag. De fremhæver særligt tre narrativer, der går igen i undersøgelsen:

- 1) Drengene har en iboende interesse for naturfag
- 2) Piger har en struktureret tilgang til naturfag, mens drenge har en undersøgende tilgang
- 3) Piger vil gerne, kan lide og er gode til at arbejde med mennesker

Det er vigtigt at understrege, at der her er tale om narrativer – opfattelser eller forståelser af henholdsvis drenge og pigers engagement i og tilgang til naturfag. Konsulenterne konkluderer på den baggrund, at konsekvensen bliver, at drenge får mere positiv opmærksomhed i naturfag end piger, at piger ikke anerkendes for den strukturerede tilgang til naturfaget, og at piger guides til stereotype kvindefag og dermed overser mulighederne i naturfagene” (Canger & Kaas, 2023).

Hvad har man gjort ved det?

”[...] Svarene har som oftest været af en karakter, der blot har reproduceret de kønnede forestillinger – man har tilpasset indholdet til at være et indhold, man forestillede sig, at pigeelever kunne forbinde sig til [...]. Man har kønsopdelt undervisningen ud fra en betragtning om, at ’stille piger’ ikke kunne trænge igennem en ’larmende drengekultur’ etc. (Knudsen, 2002, 2007). Den form for kompenserende tiltag har dog den sideeffekt, at man fastholder et særligt stereotyp billede af såvel drenge- som pigeelever i naturfags-undervisningen” (Canger & Friis Johannsen, 2021).

Dette er en tilgang, der nogle gange beskrives som ‘pinkwashing’ af naturfag. Det kan f.eks. være, at piger sættes til at undersøge kemi i kosmetikprodukter.

Er kønsklog undervisning så kun godt for pigerne?

Nej. 'Projekt Sexus', en stor befolkningsundersøgelse, viste faktisk, at "knap 20% af de 18-25-årige, som indgik i undersøgelsen, oplevede som børn udfordringer med at leve op til andres forestillinger om, hvad det vil sige at være "en rigtig dreng"/"en rigtig pige"" (Frisch et al., 2019).

Undersøgelsen 'Lige køn leger bedst', foretaget af Sex og Samfund i 2021, viste desuden, at "knap 20% af forældre til børn i grundskolen bekymrer sig om, om deres barn bliver drillet eller mobbet pga. deres køn" (Sex & Samfund, 2021, citeret i Canger & Friis Johannsen, 2021).

Kønsklog undervisning handler om at styrke alle elevers deltagelsesmuligheder

”Det handler om ikke blot at reproducere de eksisterende handlemønstre og rollefordelinger, men også at insistere på, at både drenge og piger har kompetencer til at deltage og agere på måder, der overskrider de traditionelle kønsnormer. Det bliver således skolens opgave at vise eleverne, at de kan mere, end de som udgangspunkt selv tror er muligt” (Canger & Kaas, 2023).

Man kan altså sige, at det handler om at udvide børnenes måder at være til i skolen på.

Og det handler hele folkeskolen jo om

1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og *fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.*

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får *tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.*

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati (UVM, 2024, vores fremhævninger)

Vi bruger begrebet 'kønsklog' med inspiration i rapporten '*Det lovende er kønsklogt og responsivt*' (Staunæs et al., 2022). Her undersøgte man en række publikationer og interventioner vedr. køn i STEM-fag og inddelte deres tilgang til køn i tre kategorier:

'Kønsblind' eller 'kønsneutral'

Køn ignoreres i pædagogisk praksis. Ingen (reflekteret) forskelsbehandling.
"Jeg ser ikke køn".

'Kønsbevidst' eller 'kønsinklusiv'

Køn findes som kategori, man kan være opmærksom på.
I pædagogisk praksis kan man fx arbejde ud fra en antagelse om, at drenge og piger har forskellige præferencer ('pinkwashing'?...)

'Kønsklog'

Køn er hele tiden til stede og skaber forskellige betingelser. Køn 'performes' og konstrueres.
Man må i pædagogisk praksis handle aktivt, reflekteret og genkonfigurerende – og ikke blot forholde sig analyserende/problematiserende.

Referencer

- Børne - og undervisningsministeriet (2024, 8. maj). Folkeskolens formål. <https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/om-folkeskolen-og-folkeskolens-formaal/folkeskolens-formaal>
- Canger, T. & Friis Johannsen, B. (2021). Kønsbevidst pædagogik og didaktik i læreruddannelsens naturfag. Projektbeskrivelse. Læreruddannelsen, KP.
- Canger, T. & Kaas, L. (2023). Observationsstudie Kompetenceudvikling af engineering-lærere i kønsbevidst naturfagsundervisning. Engineering i skolen.
- Frisch, M., Moseholm, E., Andersson, M., Andresen, J. B., & Graugaard, C. (2019). Sex i Danmark: Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018. København og Aalborg: Statens Seruminstitut og Aalborg Universitet.
- Groes, L. (2020). Flere piger med science kapital og STEM-interesse. En antropologisk analyse af sociale og kulturelle barrierer i folkeskolen, der fører til, at piger mister interessen for naturfag. Is it a Bird.
- Gymnasieskolernes Lærerforening (2020): Ligestilling mellem kønnene i gymnasieuddannelserne: <https://www.gl.org/detmenergl/Sider/Ligestillingmellem-koennene-i-gymnasieuddannelserne.aspx>
- Knudsen, A. (2002). Pæne piger og dumme drenge: hvorfor er der ingen børn, der opfører sig, som de har hjerne til? København: Schönberg.
- Knudsen, A. (2007). Seje drenge og superseje piger: hjerne og hjerte hos de 10-18-årige. København: Schönberg.
- Sex og Samfund (2021) Lige køn leger bedst. Tematisk rapport om betydning af køn i forhold til opdragelse, skolegang og ungdomskultur. København: Sex og Samfund.
- Staunæs, D., Plauborg, H., Kaastrup, C. M., Mannov Olesen, R., Jartoft, V., Schirmer, M. M., & Brauner, M. N. (2022). Det lovende er kønsklogt og responsivt: En kortlægning af pædagogiske og didaktiske interventioner vedr. køn i naturfag, matematik og STEM-aktiviteter i grundskolen. DPU, Aarhus Universitet. https://dpu.au.dk/fileadmin/edu/Udgivelser/Rapporter/Det_lovende_er_koensklogt_og_responsivt.pdf